

Jan Purkert: *Historická symbolika v osvětové literatuře legionářů*, Praha, FF UK, 2014, 102 s.

Posudek bakalářské práce

Přestože výzkumy historických reprezentací a jejich instrumentálního využití nejsou již zcela novým tématem, představují nadále inovativní perspektivu, oživenou v posledních dekadách jak rozkvětem paměťových studií tak – v rámci studií nacionalismu – zájmem o konstrukce národních dějin. V tomto kontextu lze vnímat i bakalářskou práci Jan Purkerta, jenž uplatnil tento pohled v bádání o československých legionářích. Výsledkem je pokus o systematický rozbor osvětové literatury legionářské provenience z hlediska použité historické symboliky.

Téma lze nepochybně považovat za přínosné, neotřelé a velmi dobře vymezené. Stejně tak je možno s uspokojením konstatovat, že autor si stanovil zřetelné cíle a práci postavil na jasně formulovaných badatelských otázkách, které konzistentně sleduje napříč celou prací. Výrazně analyticky koncipovaná práce se proto od počátku vyvarovala nebezpečí pouze deskriptivního popisu legionářské literatury. Pozitivním rysem je rovněž teoretické ukotvení práce na pomezí paměťových studií, studia historického vědomí a studia nacionalismu, jakkoliv lze namítnout, že teoretická základna může být robustnější a práce s teorií preciznější. V bakalářské rovině to nicméně nepovažuji za výraznější problém. Oceňuji také velmi solidní pramennou základnu, která se sice omezuje jen na určitý typ pramene, avšak odůvodněně, jak to ostatně odpovídá celkovému vymezení práce. Také široké spektrum sekundární literatury svědčí o heuristické pečlivosti. Z nějakého důvodu ovšem některé tituly teoretické a metodologické povahy, na něž se odkazuje v poznámkovém aparátu, chybí v bibliografii. Konečně je třeba vyzdvihnout také snahu o metodologicky promyšlený přístup ke studiu osvětové literatury, koncipovaný jako kvantitativní analýza textového korpusu, přestože její realizace mohla být provedena a zprostředkována přesvědčivěji.

Kromě úvodu a závěru je vlastní práce členěna vcelku logicky do tří analytických kapitol. V první analytické kapitole se autor pokusil příhodně rozebrat význam historického argumentu a historické symboliky pro legionáře v obecné rovině. Za pozornost stojí především zhodnocení sociálních funkcí, které plnil historický diskurs, především v rovině utváření jejich skupinové

identity a sebevědomí v době války. Zde by se možná hodilo doplnit určitou úvahu nad tím, že silný morální impuls, který měla poskytovat závazná historická tradice, dodával účinnou psychologickou zbraň lidem, kteří se fakticky ocitli v pozici vlastizrádců. Vítaným přesahem práce za rámec roviny osvětových textů je autorova pozornost věnovaná historické symbolice v kontextu festivů a kulturně-osvětových akcí legionářů na frontě.

V druhé kapitole se autor zaměřil na osvětovou legionářskou literaturu v meziválečné době. Oceňuji především snahu o žánrovou klasifikaci osvětové literatury a zhodnocení výskytu instrumentálních odkazů k minulosti v jednotlivých typech, přestože tato část mohla být přehlednější, a také výklad institucionálního pozadí osvětové produkce. Kapitola představuje do určité míry zároveň kritiku pramene.

Ve třetí kapitole se autor zaměřil na jednotlivá symbolická místa či historické motivy, které se v legionářské literatuře uplatnily. Autorovi se podařilo v zásadě splnit to, co si předsevzal v úvodu, tj. zmapovat užívaná historická topoi, změřit jejich relativní důležitost na základě četnosti užití, sledovat korelaci mezi určitým druhem historické symboliky a jednotlivými frakcemi legionářských autorů, a konečně zhodnotit jejich sociální funkci. Hlubší sémantický rozbor samotných historických reprezentací však zůstává spíše na okraji autorova zájmu, jak ukazuje mimo jiné vesměs jen ilustrativní využití přímých citací z pramenů. Je ovšem třeba podotknout, že o tento cíl autor vlastně ani usilovat nehodlal, neboť v úvodu dává zřetelně najevo, že jeho studie se bude opírat především o kvantitativní rozbor. To je zcela legitimní postup, nicméně bylo by dobré dotáhnout jej až do konce a uvést tedy i přesnější a názornější výsledky kvantitativní povahy (např. v podobě procentuálních vyjádření, grafů apod.). Takto výsledky analýzy trochu ztrácejí na své přesvědčivosti.

Na druhé straně je třeba vyzdvihnout schopnost autora, pokud jde o vysvětlení společenských funkcí jak samotného odkazování se na minulost tak jednotlivých topoi (například vysvětlení, proč se spíše Jan Hus stal ústředním hrdinou legionářské literatury nežli Jan Žižka), ale také autorův smysl pro vnímání odlišných akcentů ze strany té které legionářské frakce, či posuny v akcentech na základě odlišného dobového kontextu (válečné období – meziválečné období).

Zjevnou slabinou celé práce je především stylistická rovina. Autor na mnoha místech používá zbytečně komplikovaný jazyk, jenž znesnadňuje sledování jeho argumentace a znepréhledňuje výklad, což celkově sráží dojem z celé práce. Četné věty jsou formulovány neobratně, např.:

"Historie se tématizovala alespoň průměrně jednou na každé straně, pokud si představíme textu (sic!) jako proud, který zprůměrujeme počtem výskytu zmínek" (s. 54). Někdy autor volí nevhodnou či nesprávnou terminologii, namátkou např.: "Data poskytnutá analýzou umožnila komparaci v první řadě vztahu výskytu historické látky k typům textu..." (s. 14), "ikonou tohoto fenoménu ... se stalo vyjádření" (s. 40), "zajatce konvertovat k akci" (s. 67); "celkový obraz, který je často invokován (s. 80). Přesvědčení o odvěkosti národa, které autor označuje pojmem "primordialismus", ve skutečnosti vyjadřuje termín "perennialismus" (s. 61). V jiných případech autor používá nestandardní výrazy: "půlku 15. století" (s. 60), "Habsburci" (s. 36) nebo nesourodé kombinace velmi odlišných stylů, jako např.: "V průběhu války se k postavě Jana Husa přidružily další konotace a on stal se reprezentací hroznu hodnot..." (67). Na okraj poznamenávám, že někdy se autor uchyluje k nadbytečným citacím sekundární literatury.

Celkově konstatuji, že bakalářská práce Jana Purkerta představuje sympatický a vítaný pokus o netradiční uchopení legionářské tematiky, v němž autor prokázal především konceptuální myšlení, metodologickou a teoretickou otevřenost a analytické a interpretační schopnosti. Práci každopádně **doporučuji k obhajobě**. Naproti tomu ovšem soudím, že schopnost autora prezentovat své výsledky srozumitelným a přesvědčivým způsobem má ještě určité rezervy. Navrhuji proto známku na pomezí stupně **výborně a velmi dobře**, přičemž odkazuji na schopnost autora prezentovat svou práci při obhajobě.

V Plzni, dne 2. 2. 2015

Mgr. Jaroslav Ira, Ph.D.